

LA TASSA DE BROC

Introducció

Un seguit de troballes arqueològiques i antropològiques demostren –de forma sorprenent per la seva antiguitat (milions d'any enrere)- que certs homínids desenvoluparen un elevat grau de solidaritat dins del seu grup (1). L'instint d'ajuda al proïsme, nascut a l'aurora de la humanitat, portà els homes del Neolític a la creació d'un atuell domèstic tan especialitzat com és un estri per alimentar els individus més dèbils –malalts i nadons-. La solidaritat esmentada és, probablement, un dels fets transcendents de l'evolució humana.

En algunes coves del període Neolític, s'hi ha documentat l'existència de banyes de bòvids – perforades en l'extrem més prim- molt probablement destinades a aquesta finalitat (2). Milers d'anys després, restes arqueològiques procedents de sepultures de l'època gal·lo romana, en forma de petits atuell de terrissa de mides i formes variades, proveïts de dos orificis, un de més

2. Terrissa vernissada. La Bisbal de l'Empordà. s. XIX

ample, per introduir-hi el líquid i l'altre, més estret, estratègicament situat, per tal de permetre'n la sortida controlada, són considerats pels historiadors com atuell per a l'al·letament artificial dels nadons i, probablement, per a l'alimentació dels adults allitats.

Si bé la tassa, -estri en forma d'escudella dotada de nansa-, era coneguda en cultures antigues com les de Mesopotàmia, Egipte o Grècia, en el decurs dels segles aquest recipient passà a una forma més evolucionada: la tassa de broc o tassa de malalt, que apareix documentada en inventaris, epístoles i testaments a

mitjan s. XVI (3). La tassa amb broc tingué amplia divulgació en els segles XVII i, sobretot el XVIII, encara que el seu ús quedà circumscrit a l'àmbit domèstic. Tanmateix, a partir del s. XIX, la tassa de malalt apareix citada tant en la literatura mèdica com en els catàlegs d'instrumental mèdico-farmacèutic, transformant-se en una peça d'ús hospitalari que es mantingué present en la pràctica assistencial fins ben entrada la segona meitat del s. XX, tot perdent les seves característiques ornamentals i transformant-se en un objecte totalment banal.

Característiques

Tot i acceptant que el biberó i la tassa de malalt tenen un origen comú, fou el biberó el que experimentà, a través dels segles, la transformació més radical, a diferència de la tassa de broc que mantingué, bàsicament, les seves característiques.

Forma evolucionada de la tassa clàssica, la tassa de broc és un atuell emprat per administrar aliments líquids a nadons o a persones allitades, que té dues característiques ben definides: en primer lloc l'obertura superior està parcialment coberta per evitar el vessament en beure; la segona és la presència d'un broc, més o

1. Terrissa decorada. La Bisbal de l'Empordà. s. XIX

3. Terrissa d'Alcora. València. S.XIX. Marca A

4. Terrissa decorada en blau, estil Manises. s. XIX

menys llarg, per introduir a la boca.

Amb castellà s'anomena *pístero*, paraula que neix a principis del s. XVII en que s'anomenava *pisto* al brou o suc obtingut de coure i espremer la carn d'aus, utilitzant-lo com aliment per als malalts. En francès es coneix com *vase à bec* i en anglès se'n diu *feeding-cup* (4) i (5).

Segons l'estructura del cos es poden distingir tasses tronco-còniques, cilíndriques o semiesfèriques, així

com les que tenen forma de naveta amb el broc format per la prolongació del cos; aquest darrer tipus de tasses prenen, sovint, la forma d'ànec, d'aquí ve que a França es coneixen amb el nom de *canard*. La nansa, comú a totes les tasses ordinàries, en les de malalt pot estar situada al cantó oposat al broc o bé lateral per facilitar l'administració a la persona ajaguda (6).

Actualment, les normes higièniques i la dificultat que ofereix

el broc de la tassa de malalt per a la seva neteja, l'han proscrit en tots els àmbits sanitaris en benefici dels estris d'un sol ús.

5. Porcellana blanca italiana, amb cos i cap d'ànec (canard).
Marca: Porcellana Bianca. Fabriqu e par PILLIVUYT. France. Porcelaine

Materials

6. Vidre de manufactura artesana.
Possiblement vidre català. s. XIX

Els materials emprats en la fabricació de les tasses amb broc són els mateixos que s'usaren, en cada època, en la confecció del atuells domèstics més comuns. Les més antigues són fetes de terrissa amb o sense vernís, també se'n feren de fusta, plata, estany o vidre i, quan es varen obtenir altres tipus de cer mica de composició més noble, aquests materials també s'incorporaren a la producció de tasses amb broc, amb formes de gran bellesa.

Fou en el primer terç del s. XVIII, gràcies als treballs de l'alquimista alemany

Friedig-B ottger (1709), que s'obtingué a Europa la porcellana (7), -fins aleshores arribava exclusivament de la Xina, on es guardava zelosament el secret de la seva fabricació-. A partir d'aquell moment els industrials occidentals començaren a emprar aquest material, també conegut com "or blanc", en la producció de grans i luxoses vaixelles, destinades a les cases reials i la noblesa, incorporant les tasses de broc com una peça més del conjunt tot allunyant-se, però, tant en la forma com en la decoració, dels models artesanals.

7. Porcellana decorada estil anglès.
Probablement marca Pickman

A finals del s. XIX, en iniciar-se la producció industrial dels atuells domèstics, les tasses de malalt es començaren a fer de ferro esmaltat, d'acer inoxidable i, actualment, fins de tota mena de plàstics d' s alimentari.

Decoració

Les tasses amb broc poden ser llises o presentar

8. Porcellana alemanya, decorada amb rams de flors daurats. Marca Silesia

decoracions amb els colors i els motius a l'estil de cada època i dels artesans i dels tallers semi industrials que les fabricaren. Les clàssiques sanefes geomètriques i els elements vegetals pintats a mà, o bé imatges de sofisticats paisatges transferits pel sistema de la calcomania, són molt freqüents, especialment en les tasses de malalt de porcellana alemanya, francesa i anglesa. Si bé les principals fàbriques de porcellana crearen tasses de malalt, identificades generalment amb la marca gravada a la base, la major part son peces aïllades i cal fer deduccions o comparances per a determinar-ne l'origen.

En les vitrines instal·lades per a exposar-hi "l'estri del mes" corresponent al desembre d'enguany, s'hi exhibeix una selecció, representativa de les diverses formes i decoracions, escollida entre la vuitantena de peces d'una col·lecció particular.

Descripció dels exemplars exposats

		
9. Pisa blanca. Manufactura artesana. s.XIX	10. Terrissa decorada en blau, estil aragonès. s. XIX	11. Porcellana anglesa, decorada amb filets daurats. Marca WG&C. s.XIX
		
12. Porcellana decorada estil francès. Darreries s. XIX. Marca ÷	13. Porcellana decorada estil anglès. Darreries s. XIX	14. Porcellana alemanya, decorada amb flors. Marca Silesia
		
15. Ferro esmaltat blanc. s. XX	16. Vidre de manufactura industrial. s. XX	17. Pisa de color ocre, estil naveta. s. XX

	
18. Porcellana blanca industrial. s. XX	19. Porcellana blanca industrial. s. XX

Bibliografia

- 1.- Lordkipanidze, D.; *et al* (2005) *Antropology: the earliest toothless hominin skull* ", Nature, **434**, 717-718.
- 2.- Delahaye, Marie-Claude (1990), *Tetons et Tetines. Histoire de l'allaitement* (Editions Trame Way), Paris, 8-9.
- 3.- Miralles, Teresa. (2003), *Historia del pistero*. Metas de enfermería, **51**, 25-31.
- 4.- *Objets civils domestiques, vocabulaire* (1984). Ministère de la culture, Paris, 340-341.
- 5.- Diccionari enciclopèdic de Medicina. (1990) (Ed. G.E.C.), Barcelona, 1467.
- 6.- Crellin, J. K. (1969) *Medical ceramics in the Wellcome Institute* (Ed. Wellcome Institute of the History of Medicine), London, 159-187.
- 7.- *Història de la porcellana* (2002-2003). <http://verbano.com.ar/Historia.es>